

КОНФУЦІАНСЬКИЙ ФАКТОР У ЯПОНСЬКІЙ МОДЕЛІ ВИСОКО-ІНФОРМАЦІЙНОГО NETWORK-СУСПІЛЬСТВА
信息高度发达的日本社会模式中的孔子因素

Термін “високоінформаційне network-суспільство” введено в обіг японськими соціологами, зокрема тими, хто займається дослідженням японської моделі суспільного устрою. З матеріалів колективної монографії “Що таке японська модель” [3] випливає, що високоінформаційне суспільство – це спільнота, у якій будь-яка необхідна індивіду інформація є відкритою й доступною. Необхідність в інформації визначається не лише життєвими потребами японців, а й розвиненим відчуттям міри, відчуттям колективізму та обов’язку, а також іншими чеснотами, як носіїв традиції далекосхідної культури, чеснот, що тривалий час формуються під впливом синкретизму чотирьох релігійно-філософських учень, і в першу чергу конфуціанства.

Синкретизм релігійно-філософських учень Далекого Сходу – це їх спільна функція, що полягає в розбудові основи, на якій розробляються й здійснюються загальноприйняті морально-етичні норми, правила, принципи формування суспільної свідомості і, відповідно, самосвідомості людини з такими її складовими, як духовність, моральність, совість, гуманність, толерантність, колективізм, культура тощо. Найважливішими складовими цієї низки є духовність та моральність. У парі з моральністю стоїть така конфуціанська категорія, як етика. Зазначимо, що ці три складових свідомості є не лише спільними категоріями всіх релігійно-філософських учень Далекого Сходу, а й ключовими в кожному з них. Саме тому ми розглядаємо їх як головні чинники синкретизму цих учень.

За згаданим тут поняттям духовності людини стоїть, передусім, її духовне самовдосконалення як шлях розкриття нею сутності природи речей і сутності власної природи. До речі, це є концептуальним положенням усіх цих учень, і конфуціанського зокрема. За настановами конфуціанства, на шлях самовдосконалення стає той, хто володіє, наприклад, такими чеснотами, як гуманність, відчуття обов’язку перед оточенням, дотримується норм конфуціанської етики, принципів дао-шляху, що уособлюється шляхом Неба як абсолютного зразка, оскільки Небо, за Конфуцієм не лише символ природи, а й символ найвищого рівня духовності та моральності людини. Усі подані вище конфуціанські чесноти так чи інакше пов’язані з морально-етичними принципами даосизму та китайського буддизму, адже носієм цих чеснот є людина як головна складова соціокультурних просторів традиційних суспільств Далекого Сходу.

Отже, в умовах синкретизму світоглядних принципів трьох філософських учень Китаю формується так званий тривимірний світоглядний простір людини. Саме таким є алгоритм створення умов і основи розбудови тривимірного соціокультурного простору традиційного суспільства. Складовими цього простору є так звані суспільна горизонталь та владна вертикаль. Перша будується на світоглядних принципах даосизму та буддизму, оскільки саме вони формують самосвідомість індивіда як самодостатньої особистості, яка посідає своє місце в суспільстві, корисне для розвитку горизонтальних стосунків між його членами. Владна вертикаль організується переважно на світоглядних принципах та морально-етичних нормах конфуціанства. Певна річ, за таких умов розбудови соціокультурного простору владна вертикаль має бути органічно пов’язаною із суспільною горизонталлю. Таким чином, усі члени суспільства не можуть не бути інкорпоровані в такі взаємозв’язки, через які будується й діє згаданий вище тривимірний соціокультурний простір традиційного суспільства і, як його різновид, японське високоінформаційне network-суспільство.

Варто зазначити, що розвиток японської культури тривалий час, починаючи з V століття, здійснювався під впливом культури Китаю в умовах засвоєння японцями світоглядних принципів релігійно-філософських учень цієї країни. Одним з результатів цього впливу стала розбудова японської державності, основу якої складає конфуціанська етико-політична система з її морально-етичними принципами, втіленими японцями в усі галузі суспільного буття.

Японський дослідник М. Такеміцу в книзі "Сінто" [2] наводить матеріали, які свідчать, що від VI до середини XX століть Японія активно впроваджувала в державне життя такі конфуціанські ідеї:

- ідею централізації влади на чолі з імператором;
- ідею пошуку духовного та матеріального начал людини;
- ідею розбудови держави-монархії (табл. 1).

	Мейдзі	Едо	Муроматі	Камакура	Хейан	Нара	Таблиця! Ямато
1945	XIX	XVIII	XVII - XIV - XV	XII - XIV	VIII - VIII	VII - VI	
-	1945	- XIX	XVIII		XIII		
	1867	- 1800 -	1603 - 1392 - 1490	1192 - 1333	794 - 710 -		
	1945	1867	1800		1192	794	
“”	^^^^	:::::	====	+++++	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	====	+++++	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	====	+++++	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	====	+++++	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	====	#####	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	====	#####	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	#####	+++++	+++++	////	***
“”	^^^^	:::::	+++++	+++++	+++++	////	***
“”						////	***
“”	////////////////////////////////////					////	***
“”	////////////////////////////////////					////	***
“”	*****						
“”	*****						

- *** — сінто – основоположні ідеї;
- /// — конфуціанство, централізація влади на чолі з “Синем Неба”;
- ==== — неоконфуціанство, пошук духовного та матеріального начал людини;
- ::: — конфуціанство – ідея розбудови держави-монархії (эV);
- ^^^ — конфуціанство – ідея розбудови держави-сімї на чолі з імператором (эV□);
- ++ — буддизм ізотеричний, школи Тендай, Сінгон;
- ### — даосизм;
- “” — синкретизм

Після Другої світової війни Японія, ставши на шлях економічного реформування, звертається також до конфуціанської спадщини. Одну з теорій економічної модернізації країни японці розробили на основі конфуціанського канону “Лунь юй”. Цей канон було вивільнено зі сфери політики й надано йому економічної інтерпретації. “Лунь юй” у японців перетворився на посібник сучасного бізнесу [1].

Японський соціолог С. Кумон у своїй статті “Представлення японської моделі в контексті поняття network” [3] термін «network-суспільство» пов’язує з соціальною системою, у якій суб’єкт діє за принципом *переконання* як спонукання об’єкта до дії. У цьому принципі легко

розпізнається конфуціанська ідея управління суспільством не через примус, а через переконання підлеглих у життєвій необхідності виконання наказів, настанов тощо. Проте, на думку С. Кумона, актуалізація цього принципу можлива лише за умови, коли участь кожного індивіда в соціальній системі типу network постає як спільне володіння інформацією, практичними знаннями тощо. Це має забезпечуватись саме діями, до яких підлеглого спонукають. Певна річ, легітимність й ефективність згаданого принципу *переконання* значно вища за застосування примусу, погроз, підписання угод тощо.

Японські соціологи у своїх дослідженнях серйозну увагу приділяють проблемі формування особистості японського типу, яку вони називають “контекстуал”, тобто людиною, життя й діяльність якої відбувається в тісних стосунках з іншими людьми, світоглядні принципи й самосвідомість яких формуються, як зазначалось вище, в умовах синкретизму релігійно-філософських учень Далекого Сходу. Зауважимо, що принципова різниця між євро-американською та японською моделями суспільного устрою полягає в тому, що головним елементом першої є людина-індивідуал, а другої – людина-контекстуал. Індивідуал бачить себе як особистість виключно через власне “Я”, контекстуал – через оточення. Саме таке ставлення до себе й до оточення складає онову органічної єдності між владною вертикаллю та суспільною горизонталлю в усіх традиційних суспільствах Далекого Сходу, і зокрема японського високо інформаційного network-суспільства.

文章从中国宗教同哲学学说混合的立场出发，对在信息高度发达的日本社会改革中孔子道德和伦理的位置和作用进行了相关的有益探索。

Література:

1. Переломов Л. Конфуций. Луньюй. – М.: Вост. лит. РАН, 2000. – С. 260–263.
2. Такеміцу Макото. Сінто. – Токіо, Тьоосейпанінсацу, 2003. – С. 32–34.
3. Що таке японська модель: переваги та вади в добу глобалізації. – К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2003. – С. 123–132.